

Sygn. akt I ACa 435/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 listopada 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: SSA Krystyna Golinowska

Sędziowie: SA Lilla Mateuszczyk

SA Anna Cesarz (spr.)

Protokolant: sekr. sąd. Iga Kowalska

po rozpoznaniu w dniu 30 listopada 2017 r. w Łodzi na rozprawie

sprawy z powództwa **Skarbu Państwa - Naczelnika Pierwszego Urzędu Skarbowego Ł. w Ł.**

przeciwko **R. D.**

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi

z dnia 12 stycznia 2017 r. sygn. akt II C 568/16

1. **oddala apelację;**

2. **zasądza od R. D. na rzecz Skarbu Państwa – Prokuratorii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej kwotę 2.700 (dwa tysiące siedemset) zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.**

Sygn. akt I ACa 435/17

UZASADNIENIE

Pozwem skierowanym przeciwko R. D. Skarb Państwa – Naczelnik Pierwszego Urzędu Skarbowego Ł. w Ł. wniósł o zasądzenie kwoty 60.000 zł wraz z odsetkami liczonymi od dnia następnego po dniu doręczenia odpisu pozwu tytułem odszkodowania za szkodę wyrządzoną mu na skutek rozporządzenia przez pozwaną zabudowaną nieruchomością składającą się z działki oznaczonej numerem ewidencyjnym (...), położonej w Ł. przy ul. (...), objętej księgą wieczystą o numerze (...), na mocy umowy sprzedaży zawartej w formie aktu notarialnego z dnia 1 lipca 2014 r., rep. A nr 1102/2014 r., pomiędzy pozwaną a B. S. (1).

Pozwana kwestionując swą odpowiedzialność, wniosła o oddalenie powództwa.

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 12 stycznia 2017 r. Sąd Okręgowy w Łodzi zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę 39.500 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 25 listopada 2015 r. do dnia 31 grudnia 2015 r. oraz ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty oraz 702,34 zł tytułem zwrotu kosztów sądowych (pkt 1), oddalił powództwo

w pozostałym zakresie (pkt 2), zniósł koszty zastępstwa procesowego między stronami (pkt 3), ustalił wartość przedmiotu sporu na kwotę 79.000 zł, a opłatę sądową na kwotę 3.950 zł (pkt 4), a także nakazał pobrać od pozwanej na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Łodzi kwotę 2.570,32 zł tytułem kosztów sądowych.

Powyższe rozstrzygnięcie zostało wydane na podstawie ustaleń, które Sąd Apelacyjny w całości podzielił i przyjął za własne. Z ustaleń tych wynikało, że pozwana R. D. i M. D. są małżeństwem. Od dnia 23 stycznia 1998 r. pozostają w ustroju rozdzielności majątkowej.

Skarbowi Państwa – Naczelnikowi Pierwszego Urzędu Skarbowego Ł. w Ł. przysługują wobec M. D. wierzytelności z tytułu zobowiązań podatkowych w podatku dochodowym od osób fizycznych oraz podatku od towarów i usług wraz z należnymi według norm przepisanych odsetkami oraz kosztami egzekucji, stwierdzone tytułami wykonawczymi o numerach: (...) z dnia 25 kwietnia 2012 r. (stwierdzający należności za marzec i czerwiec 2010 r. oraz grudzień 2011 r.), (...) z 9 sierpnia 2012 r. (stwierdzający należności za 2011 r.), (...) z dnia 4 grudnia 2012 r. (stwierdzający należności za wrzesień 2012 r.), (...) z dnia 14 marca 2013 r. (stwierdzający należności za grudzień 2012 r.), (...) z dnia 20 maja 2013 r. (stwierdzający należności za grudzień 2012 r.), które według stanu na dzień 10 marca 2014 r. opiewały łącznie na kwotę 76.934,91 zł. Wierzyciel wzywał dłużnika do zapłaty należności stwierdzonych opisanymi wyżej tytułami wykonawczymi, lecz działania te nie przyniosły rezultatu.

Przed Sądem Rejonowym dla Łodzi – Widzewa w Łodzi pod sygn. akt II Ns 564/13 toczyło się postępowanie o podział majątku wspólnego z wniosku R. D. i M. D.. W postępowaniu tym w dniu 14 maja 2013 r. strony zawarły ugodę sądową, na mocy, której małżonkowie zgodnie ustalili, że w skład ich majątku wspólnego wchodzi zabudowana nieruchomość położona w Ł. przy ul. (...), dla której Sąd Rejonowy dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi prowadzi księgę wieczystą KW nr (...), o wartości 60.000 zł. Ugoda tą małżonkowie dokonali podziału ich majątku wspólnego w ten sposób, że nieruchomość opisaną w pkt. 1 ugody otrzymała na wyłączną własność R. D. ze spłatą na rzecz M. D. w kwocie 30.000 zł. Z kolei M. D. potwierdził, że przed zawarciem ugody otrzymał od R. D. kwotę 30.000 zł tytułem spłaty. R. D. oświadczyła w ugodzie, że wyraża zgodę na dalsze korzystanie przez M. D. z powyższej nieruchomości dla celów prowadzenia działalności gospodarczej z wykorzystaniem budynku warsztatowego, natomiast M. D. zobowiązał się, że w okresie wykorzystywania tej nieruchomości będzie ponosił koszty jej utrzymania. Małżonkowie zgodnie oświadczyli, że zawarta ugoda wyczerpuje wszystkie ich roszczenia z tytułu podziału majątku wspólnego.

Powód Skarb Państwa – Naczelnik Pierwszego Urzędu Skarbowego Ł. w Ł. w pozwie z dnia 5 czerwca 2014 r. skierowanym przeciwko R. D. wniósł o uznanie czynności prawnej – ugody sądowej zawartej przed Sądem Rejonowym dla Łodzi – Widzewa w Łodzi w dniu 14 marca 2013 r., mocą, której dłużnik – M. D. oraz pozwana R. D. dokonali podziału ich majątku wspólnego w ten sposób, że zabudowaną nieruchomość składającą się z działki oznaczonej numerem ewidencyjnym (...) położonej w Ł. przy ul. (...), objętej księgą wieczystą o numerze (...), nabyła na wyłączną własność pozwana R. D. ze spłatą na rzecz dłużnika M. D. w kwocie 30.000 zł, za bezskuteczną wobec Skarbu Państwa – Naczelnika Pierwszego Urzędu Skarbowego Ł. w Ł., któremu przysługują stwierdzone tytułami wykonawczymi o numerach: (...) z dnia

25 kwietnia 2012 r., (...) z 9 sierpnia 2012 r., (...) z dnia 4 grudnia 2012 r., (...) z dnia 14 marca 2013 r., (...)

z dnia 20 maja 2013 r. - wierzytelności wobec M. D. z tytułu zobowiązań podatkowych w podatku dochodowym od osób fizycznych oraz podatków od towarów i usług wraz z należnymi według norm przepisanych odsetkami oraz kosztami egzekucji. Sprawa została zarejestrowana pod sygnaturą akt I C 913/14. W punkcie 2 pozwu strona powodowa wniosła o udzielenie w trybie art. 730 § 1 oraz art. 755 § 1 pkt 2 k.p.c. zabezpieczenia roszczenia powoda poprzez ustanowienie zakazu zbywania i obciążania przez pozwaną R. D. zabudowanej nieruchomości położonej w Ł. przy ul. (...), jak również poprzez nakazanie wpisania do księgi wieczystej ostrzeżenia o ustanowionym zakazie.

Odpis pozwu w sprawie I C 913/14 został wysłany R. D. na wskazany przez powoda w pozwie adres: Ł. ul. (...). Odbiór przesyłki potwierdził własnoręcznym podpisem T. S. w dniu

23 czerwca 2014 r.

R. D. upoważniła adw. K. A. do przejrzenia i wykonania fotokopii akt sprawy I C 913/14. Kopia pełnomocnictwa została złożona do akt I C 913/14 w dniu 25 czerwca 2014 r. Tego samego dnia udostępniono pełnomocnikowi pozwanej akta w celu zapoznania się z nimi i sporządzenia fotokopii.

W dacie wytoczenia przez Skarb Państwa – Naczelnika Pierwszego Urzędu Skarbowego Ł. w Ł. powództwa przeciwko R. D.

w sprawie I C 913/14 była ona jedyną właścicielką nieruchomości przy ul. (...) w Ł..

W dniu 1 lipca 2014 r. R. D. zawarła umowę sprzedaży, na podstawie, której zbyła zabudowaną nieruchomość składającą się z działki oznaczonej numerem ewidencyjnym (...) położoną w Ł. przy ul. (...), objętą księgą wieczystą o numerze (...) na rzecz B. S. (1). Umowa została sporządzona przed notariuszem i zarejestrowana w rep. A pod numerem (...). Strony określiły w umowie cenę nieruchomości na kwotę 60.000 zł i wskazały, że kupujący zapłacił ją pozwanej przelewem na rachunek bankowy w dwóch transzach: w dniu 1 lipca 2014 r. kwotę 40.000 zł, a 2 lipca 2014 r. kwotę 20.000 zł.

W dniu 31 grudnia 2014 r. J. D. złożyła w Urzędzie Skarbowym Ł. zeznanie podatkowe dotyczące otrzymania od R. D. kwoty 20.000 zł.

W dniu 3 lutego 2015 r. pozwana uiściła na konto Urzędu Skarbowego Ł. kwotę 313 zł tytułem podatku od darowizny.

W dniu 16 marca 2015 r. w sprawie o sygn. akt I C 913/14 o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną zapadł wyrok, którym Sąd Okręgowy w Łodzi uznał za bezskuteczną wobec Skarbu Państwa reprezentowanego przez Naczelnika Pierwszego Urzędu Skarbowego Ł. ugodę zawartą przed Sądem Rejonowym dla Łodzi – Widzewa w Łodzi w dniu 14 marca 2013 r.

w sprawie II Ns 564/13 w zakresie podziału majątku wspólnego małżonków D., w wyniku, którego R. D. otrzymała na wyłączną własność przedmiotową nieruchomość położoną w Ł. przy ul. (...) ze splotą na rzecz M. D. kwoty 30.000 zł – w celu ochrony wiarygodności przysługującej powodowi od M. D. w łącznej kwocie 76.934,91 zł, stwierdzonej tytułami wykonawczymi o numerach: (...) z dnia 25 kwietnia 2012 r., (...) z 9 sierpnia 2012 r., (...) z dnia 4 grudnia 2012 r., (...) z dnia 14 marca 2013 r. oraz (...) z dnia 20 maja 2013 r. Powyższy wyrok jest prawomocny od dnia 25 listopada 2015 r.

Przedmiotowa nieruchomość jest zabudowana niepodpiwniczonym jednokondygnacyjnym murowanym budynkiem warsztatowym realizowanym, jako obiekt tymczasowy i wzniesionym na podstawie pozwolenia na budowę udzielonego na okres czasowy – jako prowizorium do 31 grudnia 2000 r. Po upływie tego terminu na właścicielu ciążył obowiązek jego rozbiórki. Powiatowy Inspektor Nadzoru Budowlanego w Ł. po 2000 r. nie zarejestrował postępowania administracyjnego dotyczącego rozbiórki budynku.

Wartość rynkowa nieruchomości stanowiącej przedmiot umowy sprzedaży z dnia 1 lipca 2014 r. – działki numer (...), położonej w Ł. przy ul. (...), objętej księgą wieczystą o numerze (...), zabudowanej jednokondygnacyjnym budynkiem warsztatowym (usługowo – produkcyjnym) na dzień 1 lipca 2016 r. wynosiła 79.000 zł.

Sąd Okręgowy w następstwie poczynionych ustaleń stwierdził, że osoba trzecia, która przez czynność prawną z dłużnikiem dokonana w złej wierze

w rozumieniu art. 527 § 1 k.c. uzyskała korzyść majątkową, a następnie korzyść tę zbyła, nie tylko może być pozwana przez wierzyciela pauliańskiego, ale wręcz musi być pozwana i musi zostać wydany przeciwko niej prawomocny wyrok zasądający zapłatę, jeśli wierzyciel zamierza urealnić swoją do dłużnika wierzytelność z majątku osoby trzeciej. W każdym razie, mimo pozbycia się przez osobę trzecią przedmiotu czynności prawnej z dłużnikiem nie przestaje ona być wobec wierzyciela odpowiedzialna za to, że wierzyciel nie mógł się zaspokoić

z majątku dłużnika. Odpowiedzialność ta może przybrać formę znoszenia przez osobę trzecią egzekucji z jej majątku na zaspokojenie wierzyciela (taka sytuacja została wyraźnie unormowana w art. 532 k.c.), ale może też wyrażać się w formie zapłaty przez osobę trzecią odpowiedniej kwoty, która - w razie odmowy może być przedmiotem dochodzenia przed sądem na podstawie art. 415 k.c. lub art. 409 k.c., a następnie egzekucji z majątku osoby trzeciej.

Wyrok sądu w sprawie ze skargi pauliańskiej uwzględniający powództwo stanowi materialnoprawną przesłankę powstania po stronie osoby trzeciej obowiązku takiego zachowania się, które pozwala wierzycielowi na uzyskanie tego, na co mógł liczyć w przypadku realizacji wierzytelności z majątku dłużnika. W razie odpłatnej czynności, podlegającej względnemu ubezskuteczeniu, powyższy obowiązek osoby trzeciej znajduje uzasadnienie zarówno w koncepcji czynu niedozwolonego (art. 415 k.c.), jak i w koncepcji bezpodstawnego wzbogacenia (art. 409 k.c.).

Osoba trzecia, działająca w złej wierze, może być postrzegana, jako współwinna wyrządzenia wierzycielowi szkody przez udaremnienie mu możliwości zaspokojenia się z majątku dłużnika, względnie, jako wzbogacona w stosunku do wierzyciela bezpodstawnie jego kosztem o przedmiot lub wartość, które, jako służące pokrzywdzeniu wierzyciela, nie powinny być znaleźć się w jej majątku i ze zwrotu, których powinna się liczyć. Wyzbycie się przez osobę trzecią ww. przedmiotu lub wartości niczego w kwestii jej odpowiedzialności nie zmienia. Wprawdzie zaspokojenie się wierzyciela w wyniku egzekucji skierowanej do majątku osoby trzeciej nie jest w takiej sytuacji możliwe, ale oznacza to jedynie niemożność skorzystania przez wierzyciela z określonego sposobu przymuszenia osoby trzeciej do wyrównania straty wynikłej z pozbawienia wierzyciela możliwości egzekwowania wierzytelności od dłużnika. Nie oznacza natomiast, że osoba trzecia zostaje zwolniona z odpowiedzialności wobec wierzyciela.

Po zbyciu przedmiotu czynności prawnej z dłużnikiem osoba trzecia nie przestaje być współsprawcą szkody wierzyciela ani nie może się zasłaniać zarzutem, że nie jest już wzbogacona. Szkoda, która powstała m.in. w wyniku jej nagannego działania, nadal istnieje i nadal osoba trzecia znajduje się w sytuacji, o której mowa w art. 409 k.c. Sprawia to, że wierzyciel może poszukiwać ochrony przed niewypłacalnością dłużnika przez bezpośrednie żądanie zasądzenia od osoby trzeciej sumy, jaką by pozyskał w wyniku egzekucji prowadzonej z majątku dłużnika. Warunkiem sine qua non jest w tym przypadku uprzednie uzyskanie przez wierzyciela prawomocnego wyroku, w którym czynność prawna osoby trzeciej z dłużnikiem zostanie uznana wobec niego za bezskuteczną. Wyrok taki ma charakter konstytutywny i nie może go zastąpić przesłankowe ustalenie bezskuteczności w procesie przeciwko osobie trzeciej o zapłatę.

Wierzyciel występujący ze skargą pauliańską nie ma obowiązku wskazania sposobu, w jaki zamierza skorzystać z wyroku uwzględniającego powództwo. Uprawnienie do egzekucji z majątku osoby trzeciej wynika wprost z ustawy (art. 532 k.c.). Natomiast, co do żądania zapłaty, nie ma przeszkód, aby wierzyciel, obok zaskarżenia czynności prawnej dłużnika z osobą trzecią, wystąpił przeciwko osobie trzeciej także o zasądzenie na jego rzecz odpowiedniej kwoty. Może też z powołaniem się na prawomocny wyrok uwzględniający powództwo o ubezskuteczenie wytoczone przeciwko osobie trzeciej wystąpić z odrębnym powództwem o zapłatę. Dlatego też nie budziło wątpliwości Sądu Okręgowego uprawnienie Skarbu Państwa do wystąpienia w jednym czasie, choć w dwóch odrębnych postępowaniach, z żądaniem uznania zaskarżonej ugody sądowej z dnia 14 marca 2013 r. za bezskuteczną wobec niego, jako wierzyciela (w sprawie I C 913/14) i zasądzenia (w niniejszej sprawie) od R. D. kwoty, którą powód utracił, przez to, że nie może zaspokoić się z tego składnika majątku, który był przedmiotem zaskarżonej ugody sądowej, ponieważ pozwana wyzbyła się go ze swego majątku na mocy umowy sprzedaży z dnia 1 lipca 2014 r.

Sąd Okręgowy zaznaczył, że w niniejszej sprawie powód ostatecznie żądał zasądzenia od pozwanej kwoty 79.000 zł odpowiadającej wartości rynkowej nieruchomości, ustalonej na dzień 1 lipca 2014 r. z tytułu deliktu, w związku z którym doznał szkody, nie mogąc zaspokoić swojej wierzytelności w stosunku do dłużnika – M. D..

W sprawie I C 913/14 ze skargi pauliańskiej zapadł już wyrok uwzględniający żądanie powoda poprzez uznanie za bezskuteczną wobec niego ugodę sądową z dnia 14 marca 2013 r. Wyrok ten jest prawomocny, a więc jako taki rozstrzyga o kwestii prejudycjalnej roszczenia odszkodowawczego - pozwala na badanie zasadności roszczenia powoda wobec R. D..

Sąd Okręgowy podkreślił, że powodowi, jako wierzycielowi przysługują względem M. D. wierzytelności z tytułu zaległości w zapłacie podatków od osób fizycznych oraz towarów i usług, stwierdzone przedłożonymi przez powoda administracyjnymi tytułami wykonawczymi. W sprawie o sygn. akt I C 913/14 powód wykazał, że dłużnik nie posiada żadnego majątku i egzekucja wobec niego okazała się bezskuteczna. W niniejszej sprawie powód miał natomiast obowiązek wykazać, że pozwana z własnej winy w celu uniemożliwienia egzekucji roszczenia wyrządziła wierzycielowi szkodę, a szkoda ta pozostaje w normalnym związku przyczynowo - skutkowym z jej zachowaniem.

Ponadto Sąd Okręgowy podkreślił, że pozwana w dniu 25 czerwca 2014 r. zapoznała się z treścią pozwu ze skargi pauliańskiej i zawartym w nim wnioskiem o zabezpieczenie powództwa poprzez ustanowienie zakazu zbywania i obciążania przedmiotowej nieruchomości. Oznaczało to, że z tą datą najpóźniej dowiedziała się o wierzytelnościach z tytułu zaległości podatkowych przysługujących powodowi względem M. D., jak również o bezskuteczności egzekucji. Mimo to, że powinna się liczyć z uwzględnieniem przez Sąd powództwa, podjęła decyzję o sprzedaży nieruchomości. Zdaniem Sądu Okręgowego wiedza pozwanej o działaniu dłużnika z pokrzywdzeniem wierzyciela oraz wiedza o toczącym się przeciwko dłużnikowi postępowaniu egzekucyjnym uzasadniła żądanie zasądzenia od pozwanej odszkodowania na podstawie art. 415 k.c. Dalsze zbycie przez pozwaną w świetle posiadanej przez nią wiedzy nieruchomości nabytej od dłużnika uniemożliwiło bowiem powodowi uzyskanie zaspokojenia z tego składnika majątkowego po tym, jak wszedł on do majątku pozwanej.

W ocenie Sądu Okręgowego nie budziła wątpliwości wina w postaci umyślności działania R. D. w zachowaniu polegającym na uniemożliwieniu przeprowadzenia egzekucji z nieruchomości przy ul. (...). Wszak niewątpliwym jest, że świadome umożliwienie uniknięcia zaspokojenia wierzyciela poprzez wyzbycie się majątku jest działaniem bezprawnym - sprzecznym z zasadami współżycia społecznego, tj. z dobrymi obyczajami oraz zasadami uczciwości i lojalności. Naganna postawa powodująca przejście odpowiedzialności za pokrzywdzenie sprowadzała się do tego, że znając charakter czynności, pozwana zdecydowała się na jej dokonanie.

Powyższe okoliczności uzasadniły następnie stwierdzenie, że szkoda, jakiej doznał powód pozostaje w normalnym związku przyczynowo - skutkowym z zachowaniem pozwanej, która poprzez sprzedaż nieruchomości uniemożliwiła powodowi skuteczne zaspokojenie jego wierzytelności z majątku dłużnika i tym samym spowodowała szkodę.

Powód żądał zasądzenia kwoty 79.000 zł odpowiadającej wartości rynkowej całej nieruchomości na dzień 1 lipca 2014 r., lecz żądanie to Sąd Okręgowy uznał za zasadne tylko w części, bowiem wyrok uwzględniający powództwo oparte na art. 527 k.c. upoważnia wierzyciela do zaspokojenia się jedynie z przedmiotu lub prawa, które stanowiły uprzednio własność dłużnika

i w wyniku czynności uznanej za bezskuteczną wobec wierzyciela weszły do majątku osoby trzeciej, nie zaś z całego majątku tej osoby. Jeżeli w wyniku uwzględnienia skargi pauliańskiej uznany został za bezskuteczny podział majątku wspólnego w zakresie nieruchomości dokonany przez małżonków po wcześniejszym skutecznym zniesieniu wspólności ustawowej małżeńskiej,

to w świetle art. 532 k.c. oznacza to, że wierzyciel może zaspokoić się jedynie z udziału w tej nieruchomości, jaki przed podziałem należał do dłużnika, a nie z całej nieruchomości. Niekwestionowane i skuteczne zniesienie przez R.

i M. D. wspólności ustawowej w 1998 r. doprowadziło tymczasem do tego, że nieruchomość stała się ich współwłasnością w częściach ułamkowych – po 1/2 części. W wyniku podziału majątku wspólnego dłużnik – M.

D. przeniósł na małżonkę – R. D. własność jedynie swego udziału w nieruchomości, a zatem prawem, które w wyniku tej czynności wyszło z jego majątku i weszło do majątku pozwanej, był jedynie jego udział we współwłasności nieruchomości, a nie cała nieruchomość, w której pozostały udział należał do małżonki dłużnika – pozwanej. Z uwagi na to, że wyrok stwierdzający bezskuteczność podziału majątku wspólnego w zakresie nieruchomości upoważnił wierzyciela jednego z małżonków do zaspokojenia się jedynie z udziału, jaki przed podziałem miał ten małżonek we współwłasności nieruchomości, Sąd Okręgowy zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę 39.500 zł (tj. 79.000 : 2 = 39.500), oddalając żądanie główne powoda w pozostałym zakresie.

O odsetkach Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 481 § 1 k.c. Powód żądał zasądzenia odsetek ustawowych od kwoty 60.000 zł od dnia następnego po dniu doręczenia pisma z dnia 30 września 2014 r. do dnia zapłaty oraz od kwoty 19.000 zł od dnia następnego po dniu doręczenia pozwanej wydanej w niniejszej sprawie w dniu 9 lutego 2016 r. opinii biegłego sądowego z zakresu szacunku nieruchomości do dnia zapłaty. Jednakże w sprawie o uznanie czynności dokonanej z pokrzywdzeniem wierzyciela za bezskuteczną (art. 527 i nast. k.c.) dopiero data prawomocnego wyroku zapadłego w takiej sprawie stwarza sytuację prawną wymagalności długu. Orzeczenie zapadłe w takiej sprawie ma bowiem charakter konstytutywny. Obowiązek świadczenia pieniężnego został zatem „nałożony” na pozwaną dopiero z uprawomocnieniem się wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi w sprawie I C 913/14 o uznanie za bezskuteczną ugody sądowej. Wyrok ten został wydany w dniu 16 marca 2016 r., a z dniem 25 listopada 2015 r. stał się prawomocny, wobec czego dopiero od tej daty należało zasądzić odsetki od kwoty 39.500 zł. Sąd Okręgowy z urzędu uwzględnił również zmianę sposobu wyliczania odsetek z tytułu opóźnienia za okres od 1 stycznia 2016 r., która wynikała z nowelizacji art. 481 k.c. poprzez zróżnicowanie odsetek ustawowych i odsetek ustawowych za opóźnienie. W pozostałym zakresie roszczenie powoda o odsetki nie spotkało się z uwzględnieniem.

Biorąc pod uwagę to, że każda ze stron wygrała sprawę w 50%, Sąd Okręgowy na podstawie art. 100 zd. 1 k.p.c. zniósł koszty zastępstwa procesowego między stronami oraz zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę 702,34 zł tytułem zwrotu kosztów sądowych.

Wobec rozszerzenia w toku procesu żądania pozwu, Sąd Okręgowy w punkcie 4 wyroku ustalił natomiast wartość przedmiotu sporu na kwotę 79.000 zł, a opłatę sądową na kwotę 3.950 zł, zaś na podstawie art. 113 u.k.s.c., w punkcie 5 wyroku, nakazał pobrać od pozwanej na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Łodzi kwotę 2.570,32 zł tytułem kosztów sądowych od uwzględnionej części powództwa (tj. 1.975 zł tytułem opłaty sądowej oraz 595,32 zł tytułem kosztów opinii biegłego).

Wyrok Sądu Okręgowego został zaskarżony w zakresie pkt. 1 i 5 apelacją pozwanej opartą na następujących zarzutach:

1. naruszenia przepisów postępowania, tj.:

- art. 233 § 1 k.p.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie polegające na oparciu wyroku jedynie na dokumentach niezweryfikowanych za pomocą osobowych źródeł dowodowych, w konsekwencji czego Sąd dokonał dowolnej oceny fragmentarycznie ustalonego materiału dowodowego i wyprowadził wadliwe wnioski poprzez uznanie, że skoro pełnomocnik pozwanej w dniu 25 czerwca 2014 r. zapoznała się z treścią pozwu ze skargi paulińskiej, to pozwana już od tego dnia powinna była liczyć się z możliwością uwzględnienia powództwa i zaniechać dokonywania czynności rozporządzających w stosunku do tej nieruchomości; w konsekwencji powyższego Sąd bezzasadnie uznał, że powód udowodnił w zaskarżonym zakresie swoje roszczenie,

- art. 232 zd. 1 k.p.c. poprzez przyjęcie, że powód udowodnił przesłanki odpowiedzialności pozwanej w sytuacji, gdy powód w toku procesu zachowywał się zupełnie biernie i nie wykazał jakiegokolwiek inicjatywy dowodowej,

2. naruszenia prawa materialnego, tj. art. 6 k.c. oraz art. 415 k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że powód udowodnił przesłanki odpowiedzialności pozwanej w sytuacji, gdy materiał dowodowy nie potwierdza wykazania przesłanek odpowiedzialności deliktowej.

W konkluzji skarżąca wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa w całości oraz zwrot kosztów procesu za obie instancje, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

Powód odpowiadając na apelację, wniósł o jej oddalenie, jak również o zasądzenie kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego na rzecz Skarbu Państwa – Prokuraturii Generalnej RP.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie jest zasadna.

Nie jest trafny zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. odnoszący się do oparcia ustaleń przez Sąd I instancji jedynie na dokumentach, niezweryfikowanych przez osobowe źródła dowodowe, szczególnie w zakresie czasu dowiedzenia się przez powódkę od swojego pełnomocnika o wniesieniu przez Skarb Państwa - Naczelnika Pierwszego Urzędu Skarbowego Ł. w Ł. pozwu ze skargi pauliańskiej.

Sąd Okręgowy wskazał, że w niniejszej sprawie powód żądał zasądzenia od pozwanej kwoty 79.000 zł tytułem odszkodowania, odpowiadającej wartości rynkowej nieruchomości, zbytej przez pozwaną, mimo uzyskania przez nią wiedzy o wytoczeniu powództwa ze skargi pauliańskiej, opierając żądanie na przesłankach z art. 415 k.c. czyli deliktu, w związku z którym doznał szkody, nie mogąc zaspokoić swojej wiarygodności w stosunku do dłużnika – M. D..

Sąd I instancji prawidłowo też podkreślił, że w sprawie ze skargi pauliańskiej zapadł już wyrok uwzględniający żądanie powoda poprzez uznanie za bezskuteczną wobec niego ugodę sądową z dnia 14 marca 2013 r. zawartą pomiędzy R. D. i M. D., na mocy której małżonkowie dokonali podziału majątku wspólnego, w ten sposób, że zabudowana nieruchomość położona w Ł. przy ul. (...) przypadła na własność R. D. ze spłatą na rzecz M. D. i wyrok ten rozstrzyga o kwestii prejudycjalności roszczenia odszkodowawczego wobec R. D., pozwalając na badanie przesłanek tego roszczenia (wyrok SN z 3 lutego 2005 r., II CK 412/2004).

Powód winien zatem wykazać, że pozwana z własnej winy w celu uniemożliwienia egzekucji roszczenia powoda jako wierzyciela wyrządziła mu szkodę, a szkoda ta pozostaje w normalnym związku przyczynowym z jej zachowaniem.

Pozwana w istocie kwestionuje przypisanie jej winy w zbyciu spornej nieruchomości w celu uniemożliwienia egzekucji roszczenia powoda wobec dłużnika M. D., mimo, że – jak twierdzi – wina ta nie została jej udowodniona, w szczególności poprzez wykorzystanie osobowych źródeł dowodowych.

W postępowaniu cywilnym ustalenie faktów sprawy następuje albo przez ich udowodnienie albo w oparciu o inne środki, określane jako bezdowodowe, na podstawie notoryjności (art. 228 k.p.c.), przyznania (art. 229 i 230 k.p.c.) oraz domniemania faktycznego (art. 231 k.p.c.).

Domniemanie faktyczne jest sposobem wnioskowania rozumowania. Stanowi tryb dowodzenia w granicach swobodnej oceny dowodów ułatwiający ustalenie podstawy faktycznej rozstrzygnięcia. Stosując domniemanie faktyczne bierze się pod uwagę wszystkie okoliczności. U podstawy domniemania znajduje się fakt pośredni, którego udowodnienie jest podstawą wyprowadzenia wniosku domniemania. Domniemanie faktyczne z art. 231 k.p.c. pozwala na dokonanie ustaleń faktycznych polegających na uznaniu faktów mających istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, jeżeli wniosek taki można wyprowadzić

z innych ustalonych faktów (tak SN w wyroku z 19 lutego 2002 r., IV CKN 718/00, LEX nr 54362).

Fakt domniemany nie wymaga ani twierdzenia ani dowodzenia, natomiast twierdzenia i dowodzenia wymagają fakty składające się na podstawę faktyczną domniemania. Przyjmuje się, że przy konstruowaniu domniemania faktycznego, obok zasad logiki, istotną rolę odgrywają zasady doświadczenia życiowego. Domniemanie faktyczne nie powinno być sprzeczne z tymi zasadami (tak SN w post. z 17 października 2000 r., I CKN 1196/98, LEX nr 50829).

Warunkiem poprawności domniemania faktycznego jest także to, że nie zmienia ono rozkładu ciężaru dowodu, którego regułą ogólną wyraża art. 6 k.c. i nie przenosi go na stronę przeciwną.

Fakty wchodzące w skład podstawy domniemania faktycznego mogą być ustalone także w inny sposób, a nie tylko przez ich udowodnienie, również przez przyjęcie innego domniemania faktycznego. Podstawę do tego stanowi sformułowanie użyte w art. 231 k.p.c., w którym jest mowa o faktach ustalonych, a nie o faktach udowodnionych (tak SN w wyroku z 15 lutego 2008 r., I CSK 426/07, LEX nr 465919).

W niniejszej sprawie Sąd Okręgowy ustalił, że odpis pozwu w sprawie I C 913/14 ze skargi paulińskiej został doręczony R. D. w dniu 23 czerwca 2014 r. R. D. upoważniła adwokat K. A. do przejrzenia i wykonania fotokopii akt sprawy I C 913/14 w dniu 25 czerwca 2014 r. Tego samego dnia udostępniono pełnomocnikowi pozwanej akta w celu zapoznania się z nimi i sporządzenia fotokopii. Okoliczności te wynikają z dokumentów z akt sprawy I C 913/14, zresztą nie zostały zaprzeczone przez pozwaną.

Sąd ustalił następnie, że w dniu 1 lipca 2014 r. pozwana zawarła umowę sprzedaży w formie aktu notarialnego, na podstawie której zbyła zabudowaną nieruchomość położoną w Ł. przy ul. (...) na rzecz B. S. (1). Strony określiły cenę nieruchomości na 60.000 zł i wskazały, że kupujący zapłacił ją pozwanej przelewem na rachunek bankowy w dwóch transzach: 40.000 zł w dniu 1 lipca 2014 r., a 20.000 zł w dniu 2 lipca 2014 r.

Na podstawie tak ustalonych faktów Sąd Okręgowy trafnie, zgodnie z zasadami logiki i doświadczenia życiowego przyjął, że pozwana w dniu 25 czerwca 2014 r. zapoznała się z treścią pozwu ze skargi pauliańskiej i zawartym w nim wnioskiem o zabezpieczenie powództwa poprzez ustanowienie zakazu zbywania i obciążania przedmiotowej nieruchomości, a także, że z tą datą najpóźniej dowiedziała się o wierzytelnościach z tytułu zaległości podatkowych przysługujących powodowi wobec M. D., jak również o bezskuteczności egzekucji wobec niego. Mimo to, wbrew temu, że powinna się liczyć z uwzględnieniem przez Sąd powództwa, podjęła decyzję o sprzedaży nieruchomości. Sąd trafnie zatem uznał, że wina R. D. w postaci umyślności działania polega na uniemożliwieniu przeprowadzenia egzekucji z nieruchomości przy ul. (...) w Ł., w sytuacji posiadania wiedzy o wierzytelnościach powoda i wytoczeniu powództwa ze skargi pauliańskiej. Świadome umożliwienie uniknięcia zaspokojenia wierzyciela poprzez wyzbycie się majątku jest bowiem działaniem bezprawnym – sprzecznym z zasadami współżycia społecznego, tj. z dobrymi obyczajami oraz zasadami uczciwości i lojalności.

Nawet jeśli przyjąć, tak jak twierdzi pozwana w apelacji, że o treści pozwu ze skargi pauliańskiej nie dowiedziała się od adwokat K. A. w dniu 25 czerwca 2014 r., a później, to zważywszy na znaczenie treści pozwu, a przede wszystkim wniosku o udzielenie zabezpieczenia w postaci zakazu zbywania nieruchomości przy ul. (...) w Ł., trudno przyjąć, aby pełnomocnik R. D. zwlekała z przekazaniem jej informacji w tym zakresie ponad 5 dni. Zresztą pozwana będąc przesłuchiwana w charakterze strony w sprawie I C 913/14 stwierdziła, że nie pamięta kiedy spotkała się z pełnomocnikiem po jej ustanowieniu, czy to był dzień, dwa czy trzy – a więc przed 1 lipca 2014 r. Jeśli pozwana twierdziła, że uzyskała wiedzę od swojego pełnomocnika o treści pozwu ze skargi pauliańskiej już po sprzedaży nieruchomości, to ona winna zgłosić dowód z zeznań adwokat K. A. na tę okoliczność, czego nie uczyniła.

Nie byłby też wytlumaczalny pośpiech pozwanej w sprzedaży nieruchomości, skoro nadal po jej zbyciu prowadziła tam dotychczasową działalność gospodarczą, wynajmując ją od kupującego. Pozwana nie wyjaśniła też, czy w ogóle była pilna potrzeba pomocy córkom, którym przekazała po 20.000 zł z ceny uzyskanej ze sprzedaży nieruchomości.

Zupełnie gołosłowne są twierdzenia apelującej, że zawarła umowę sprzedaży nieruchomości w wykonaniu umowy przedwstępnej, jaka rzekomo miała ją łączyć z nabywcą B. S. (2). To pozwaną, która z takich twierdzeń mogłaby wywodzić skutki prawne, obciążał dowód w tym zakresie, tymczasem żadnych dowodów na tę okoliczność nie zgłosiła. Pozwana nie przedstawiła zresztą nawet twierdzeń, z których wynikałoby, jaka była data ewentualnie zawartej umowy przedwstępnej i jaka jej treść, a także, z jakich oświadczeń wynikało, że umowa przyrzeczona ma być zawarta akurat 1 lipca 2014 r. W końcu z samej umowy sprzedaży nieruchomości (k. 8 - 12 akt) nie wynika, aby była ona zawierana w wyniku realizacji umowy przedwstępnej.

Zatem należy uznać, że Sąd I instancji ustalając na podstawie domniemania faktycznego opartego na ustaleniu daty zapoznania się pełnomocnika pozwanej z treścią pozwu ze skargi pauliańskiej oraz pośpieszną datą sprzedaży nieruchomości, której skarga pauliańska dotyczyła, prawidłowo -zgodnie z zasadami logiki i doświadczenia życiowego - przyjął, że pozwana dowiedziała się o treści pozwu i zawartego w nim wniosku o zabezpieczenie powództwa bezpośrednio po tym, jak jej pełnomocnik zapoznała się z aktami sprawy w dniu 25 czerwca 2014 r. i mimo tej wiedzy, a w istocie w związku

z jej uzyskaniem, zbyła przedmiotową nieruchomość, w sposób świadomy pozbawiając wierzyciela możliwości egzekucji z tej nieruchomości, wobec czego należy przypisać jej winę w takim działaniu.

Należy przy tym mieć na uwadze, że domniemanie faktyczne, będące rozumowaniem sędziego opartym na wiedzy i doświadczeniu, może być wzruszone przez wykazanie nieprawidłowości tego rozumowania, która może polegać na tym, że fakt przyjęty przez Sąd za podstawę wnioskowania o innym fakcie nie został ustalony, albo też na tym, że fakty stanowiące podstawę domniemania faktycznego nie uzasadniają w świetle wiedzy i doświadczenia życiowego wyprowadzonego z niej wniosku (tak SN w wyroku z 30 marca

2000 r., III CKN 811/98, LEX nr 51364). Wzruszenie domniemania faktycznego musiałoby polegać na wykazaniu, że jego skonstruowanie przez Sąd pozostaje w sprzeczności z zasadami logiki i doświadczenia życiowego. Tego zaś apelująca nie wykazała w żadnej mierze.

Nie doszło zatem do naruszenia art. 233 § 1 k.p.c., 232 zd. 1 k.p.c., ani art. 6 k.c.

Skoro prawidłowo Sąd ustalił winę pozwanej w pozbawieniu powoda jako wierzyciela możliwości egzekucji z nieruchomości w związku z jej zbyciem, mimo wiedzy pozwanej o treści wniesionego wcześniej pozwu ze skargi pauliańskiej, powód wykazał też szkodę w postaci utraty możliwości uzyskania połowy wartości nieruchomości określonej w opinii biegłego sądowego, oraz normalny związek przyczynowy pomiędzy zachowaniem pozwanej a szkodą, to należy uznać, że nie doszło do naruszenia przez Sąd Okręgowy art. 415 k.c., stanowiącego podstawę odpowiedzialności odszkodowawczej pozwanej.

Wobec powyższego apelacja podlegała oddaleniu stosownie do art. 385 k.p.c.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na zasadzie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c.